

slaganja tereta po teretnicama, stavi prigovore u pogledu iskr-
canih količina po svim teretnicama, odnosno po svakoj pojedinoj
teretnici napose. Naime, protest o pomiješanosti tereta ukazuje
na to da eventualni manjak vidljiv, te samim tim takav protest
produžava rok stavljanja prigovora za tri dana u smislu odredaba
čl.71. st.2. Zakona, odnosno čl.III. točka 6. st.2. Konvencije.

G.B.

Bilješka.- U gornjoj presudi treba obratiti pažnju na okolnost
da je u teretnici bila navedena klauzula po kojoj je brodar o-
vlašten predati teret skladištaru odmah po dolasku broda u luku,
ako se primalac ne javi, i da se ta predaja vrši na trošak i
rizik primaoca. Na temelju ove klauzule sud je opravdano zaklju-
čio da je primalac, kad se nije javio kod dolaska broda za preu-
zimanje robe, u zakašnjenju, pa da se brodarov postupak osniva
na čl.72 Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova.
To stajalište potkrepljuje i činjenica što je u teretnici nave-
deno da se uskladištenje vrši na rizik i teret primaoca. Inače,
da primalac nije bio u zakašnjenju, moglo bi se zastupati miš-
ljenje da pravne posljedice predaje tereta skladištaru, u odnosu
na primaoca, ne bi bile iste. Moglo bi se smatrati da se brodar
predajom tereta skladištaru ne oslobađja odgovornosti, i da od-
govara primaocu za štete koje roba pretrpi za vrijeme uskladiš-
tenja. Što se pak tiče skladištara, njegov je odnos, prema /čini
nam se/ opravdanom stajalištu gornje presude, nezavisan od odno-
sa brodarova i primaočeva. Skladištar je u pravnom odnosu s onim
s kime sklopi ugovor. Na ono ništa ne utječe okolnost da li je
primalac bio u zakašnjenju ili nije. Skladištar može odgovarati
odsutnom primaocu za štetu koja nastane na robi za vrijeme uskla-
dištenja, ali prema općim načelima o skladišnom postupku. Treba
napomenuti da u našoj judikaturi postoje i obratna stajališta.

V.F.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Drugostepena presuda od 27.V 1963.

Vijeće: Zvone Rihtman, dr Dušan Arneri, prof.Vladislav Brajković

Suvlasništvo broda - Pravo suvlasništva na prinode postignute
iskorišćivanjem broda - Suvlasnik ima pravo na prinode samo
ako svojim radom učestvuje u iskorišćivanju broda - Inače mu
za njegov suvlasnički dio pripada naknada u visini uobičajene
zakupnine

Stranke su suvlasnici motornog jedrenjaka na jednake
dijelove, tj. svaka u 12 karata. Brod je upisan u Upisniku bro-
dova male obalne plovidbe u Rijeci, a nesporno je da brodom na-
utički i komercijalno upravlja tuženik.

Tužitelj tužbom traži da sud obveže tuženika na isplatu iznosa od Din 748.223.-, koji predstavlja dio prihoda broda postignutog plovidbom u godinama 1959. i 1960. Tuženik osporava tužiteljev zahtjev uz ostalo i zbog preuranjenosti tužbe, poričući da je tužitelj suvlasnik spornog broda, i tvrdeći da prihodi broda tek manjim dijelom potječu od plovidbe, a najvećim dijelom od kopanja i prodaje šljunka, što je predmet posebne zanatske radinosti tuženikove.

Prvostepeni sud je našao da je tužiteljevo pravo na zahtjev osnovano na činjenici što je on upisan u Upisniku brodova kao suvlasnik na polovicu broda, pa da stoga ima pravo iskati od tuženika da mu položi račun i da podijeli donodak proistekao iz zajedničke imovine. Visinu tužbenog zahtjeva sud je utvrdio ocjenom dokaza izvedenih u parnici. Na temelju toga prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev i obvezao tuženika na isplatu a odgovarajućim kamatima i troškovima spora.

Protiv presude žali se tuženik. Drugostepeni sud je žalbu uvažio, ukinuo prvostepenu presudu, i predmet vratio na ponovno raspravljanje radi ovih razloga:

U ovom sporu radi se o odnosu nastalom privrednim iskorišćivanjem broda do 50 tona nosivosti u pomorskom saobraćaju. Takva djelatnost ima se u smislu Naredbe o privrednim djelatnostima, koje se smatraju sličnima zanatskim radinostima /Narodne novine 46/58/ i to u smislu t.E/56, smatrati djelatnošću sličnom zanatskoj, pa se zbog toga ne odnose u takvoj djelatnosti imaju primijeniti propisi Uredbe o zanatskim radnjama i zanatskim poduzećima /Sl.1.5/54/.

Prema čl.56 spomenute Uredbe privatnu zanatsku radnju ne mogu zajednički osnovati dvije ili više osoba, pa niti ako inače ispunjavaju uvjete za vršenje zanatske djelatnosti i za osnivanje zanatske radnje. Ova odredba nije više sadržana u Općem zakonu o zanatskim radnjama samostalnih zanatlija /Sl.1.13/63/, ali se taj zakon u ovoj parnici ne može primijeniti, jer se u njoj radi o odnosima koji su nastali prije njegova donošenja. Ipak treba spomenuti da se iz čl.11 tog zakona vidi da u režimu dozvoljenog udruživanja više osoba radi zajedničkog obavljanja zanatske djelatnosti, i radi osnivanja zajedničke zanatske radnje, pretpostavku za takvo udruživanje čini stvarno vršenje zanatske djelatnosti udruženih osoba, uz izuzetak predviđen u čl.49 Zakona. Premda se dakle propis čl.56 Uredbe ne pojavljuje više u daljnjem razvoju prava koja se regulira zanatska privredna djelatnost privatnih zanatlija, sigurno je da i novo reguliranje isključuje takvo udruživanje zanatlija koje ne bi bilo zasnovano na osobnom radu, tj. na osobnom vršenju zanatske djelatnosti.

U ovom spornom slučaju, prema utvrđenju sadržanom u pobijenoj presudi, radi se o zajednici imovine, kojom upravlja jedan suvlasnik u interesu obojice. Prvostepeni sud očigledno polazi sa stajališta da činjenica, što postoji suvlasništvo na stvari koja se privredno iskorišćuje, ovlašćuje suvlasnika na zahtjev da mu se preda razmjerni dio prihoda koji se iskorišćavanjem njegove imovine postiže, bez obzira na to da li je u ostvarenju prihoda suvlasnik sudjelovao i osobnim radom. Takvo stajalište ne može se usvojiti, jer ono implicite priznaje da je suvlasnik učestvovao u zanatskoj radnji koja je prihod ostvarila. To nije dopušteno ni po jednom ni po drugom od citiranih zakonskih izvora; po prvom, jer je ortakluk uopće nedopušten, po drugom, jer je zajednica dopuštena samo ako se temelji na osobnoj suradnji u vršenju zanatske djelatnosti. Zbog toga je stajalište prvostepenog suda ne samo protivno imperativnoj odredbi čl.56 citirane Uredbe, već je i u suprotnosti s pravnim poretkom zemlje.

Ovo ne znači da u smislu našega pravnog poretka ne može postojati zajednica dobara uopće, nego samo da se zajednica dobara u našem pravnom poretku ne mora nužno pretvoriti u ortakluk. Zajednica dobara je činjenica koja služi kao osnova onim pravnim odnosima koje će stranke što u njoj učestvuju zasnovati pogodbom. Takva pogodba mora biti dopuštena. Kad bi za pravne odnose što nastaju na podlozi zajednice dobara bio odlučan običaj, tj. kad bi iz takve zajednice uobičajeno nastajali određeni pravni odnosi, a baš to je česti slučaj u korištenju brodova u zajedničkom vlasništvu, tada bi takav običaj morao uzmaknuti pred propisom. Prema tome i u nazočnom spornom slučaju sama činjenica što su parnične stranke suvlasnici broda, a u takvim se slučajevima ranije uobičajeno priznavalo pravo suvlasnika na razmjerni dio koristi postignute plovidbom broda, nije mogla nakon donošenja Uredbe iz 1954. ovlastiti suvlasnike na zasnivanje ortakluka ni po običaju ni po pogodbi. Nakon donošenja Zakona od 1963. ova Uredba ne ovlašćuje suvlasnika koji ne učestvuje u vršenju djelatnosti osobnim radom da mu se priznaju prava ortaka.

Promatrani u tom svjetlu odnosi parničnih stranaka, u razdoblju koje je obuhvaćeno tužbom tj. u 1959. i 1960.g., koji se temelje na ortakluku, imaju se smatrati nedopuštenima, pa ne uživaju pravnu zaštitu. Zbog toga tužitelj ne može sudskim putem ostvarivati zahtjev koji je u ovoj parnici istakao, jer on počiva na nedopuštenom ortačkom odnosu. Međutim, nedopuštenu radnju zasnivanja ortakluka nije izvršio samo tužitelj nego i tuženik, jer je i on u njoj sudjelovao kao ortak. To nesumnjivo proizlazi iz rezultata cjelokupnog postupka vođenog pred prvostepenim sudom, ka i iz postupka vođenog u parnici između istih stranaka pod P-1383/59, u koji je spis izvršen uvid u dokaznom postupku, a osim toga posebno iz činjenice što je tuženik bilo sam vršio prijave za razred poreza, bilo pristao da one budu vršene na bazi podjele prihoda koje odgovara ortačkom odnosu. Pri takvom stanju stvari ne smije se dopustiti da svu štetu od počinjene nedo-

puštene radnje trpi samo jedna stranka, a da druga stranka vuče iz nje svu korist, jer bi to dovelo do bespravnog obogaćenja koje se mora spriječiti. Takvo bespravno obogaćenje nastalo bi time što bi se jedna od stranaka služila stvarju druge stranke za privredno korišćenje, zadržavajući za sebe prihode koji se ne bi mogli ostvariti bez upotrebe te stvari. Pravednost zahtijeva da se vlasniku stvari prizna ona korist koja se uobičajeno postiže njenom privrednom upotrebom, a ovo je načelo našlo odraza i u Zakonu o iskorišćivanju poljoprivrednog zemljišta, jer je prema propisima toga zakona moguće da zemlja u vlasništvu građanske osobe bude dana u zakup, a to znači da njen vlasnik može imati koristi od toga što drugi privredno iskorišćuje njegovu zemlju.

Budući da je zakup jedan od uobičajenih načina iskorišćivanja pomorskih brodova za privredne svrhe, to je opravdano da tužitelju bude s naslova korišćenja njegovog dijela broda priznata razmjerna visina zakupnine, koja se u razdoblju obuhvaćenom tužbom plaćala za brodove tipa m/j. No kako prvostepeni sud zbog zauzetog pravnog stajališta nije ispitivao okolnosti na temelju kojih bi se visina zakupnine mogla utvrditi, valjalo je žalbu uvažiti i pobijanu presudu ukinuti, te vratiti prvostepenom sudu na ponovno raspravljenje i odlučivanje.

Z.R.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Prvostepena presuda od 18.III 1963.

Vijeće: Gebro Badovinac, dr Branko Jakaša, dr Eugen Žokalj

Prijevoz kamionom - Na međunarodni prijevoz robe, ako je mjesto ukrcaja ili predaje tereta u Jugoslaviji, primjenjuje se Konvencija o ugovoru za međunarodni prijevoz robe drumom, bez obzira da li je i druga država potpisnica Konvencije - Za štetu na robu koja se prevozi u hladnjačama, vozar odgovara ako ne dokaže da je poduzeo sve potrebne mjere za očuvanje robe; ili da je postupio prema uputama koje je dobio od pošiljaoca - Izjave šofera da su uredno postupali nisu same po sebi dovoljan dokaz, ako drugi dokazi upućuju na protivan zaključak - Za naknadu štete legitimiran je primalac robe, a pošiljalac samo na temelju oesije primaoca

Tuženi "Autopromet", Rijeka, dužan je tužitelju, "Avala", iz Beograda platiti iznos od Lit. 2,122.530.-, obračunatih u dinare po obračunskom kursu na dan isplate sa 8% kamata, računajući od 4.VIII 1959. do isplate, kao i naknaditi mu parnične troškove od Din. 123.420.-, sve u roku od 15 dana pod prijetnjom izvršenja.

Iz obrazloženja: